

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Marine Harvest Norway AS
Postboks 4102 Sandviken
5835 BERGEN

Vår dato: 15.12.2016
Vår ref.: 201004754-49
Arkiv: 313
Deres dato:
Deres ref.:

Saksbehandler:
Even Buvarp Helsingen
22959159/ebh@nve.no

Marine Harvest Norway AS – Samtykke til ekspropriasjon – Etne kommune i Hordaland

NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordeler som vinnes ved settefiskproduksjon i Fjæra, utvilsomt er større enn skader og ulemper som påføres grunneiere og rettighetshavere ved avståelse av nødvendig grunn og rettigheter.

I medhold av lov om oreigning av fast eiendom av 23.10.1959 § 2 nr. 54 gir NVE herved Marine Harvest Norway AS tillatelse til å kreve nødvendig grunn og rettigheter avstått i Etne kommune for bygging og drift av inntak i henhold til gjeldende konsesjon for Fjæra settefiskanlegg.

NVE har på nåværende tidspunkt ikke funnet grunnlag for å samtykke til forhåndstiltredelse etter oreigningsloven § 25, men vil kunne vurdere dette på nytt når skjønn eventuelt er begjært.

NVE viser til henvendelse av 11.7.2016 vedrørende søknad om ekspropriasjon av grunn i Etne kommune og søknad om forhåndstiltredelse av 26.8.2016.

Bakgrunn

Marine Harvest Norway AS (MHN) ble den 16.10.2013 tildelt konsesjon for vannuttak fra Fjøræelva. I konsesjonen ble det stilt krav om at vannet skulle tas ut etter Håfoss kraftverk dersom dette ble gitt konsesjon/bygget. Dersom kraftverket ikke ble etablert kunne MHN legge inntak og rør opp i Rullestadvatnet.

Håfoss kraftverk og søker Sunnhordaland Kraftlag AS (SKL) ble tildelt konsesjon den 18.12.2014, men det er ikke fattet endelig beslutning om utbygging. MHN så det som nødvendig å etablere inntak for drift av settefiskanlegget før SKL fattet endelig beslutning. Det ble derfor søkt om tillatelse til uttak av vann direkte fra Rullestadvatnet, selv om SKL fikk konsesjon til å bygge kraftverket. NVE ga i brev av 2.7.2015 MHN tillatelse til å etablere et permanent inntak i Rullestadvatnet.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no

Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

MHN hadde opprinnelig avtale med SKL om bruk av vann fra Rullestadvatnet, og det ble antatt at SKL hadde de privatrettslige avtaler på plass. Som en følge av dette hadde ikke MHN behov for egen avtale ved uttak etter kraftverket. I september 2015 gjorde SKL det klart at utbygging var innstilt inntil videre. MHN startet samme måned opp forhandlinger med grunneierne for å sikre de nødvendige rettighetene. I tilknytning til forhandlingene ble det oppdaget at vannrettighetene til den øverste delen av elva var skilt ut i et eget bruksnummer i forbindelse med tidligere skylddelingsforretning, som verken SKL eller MHN hadde avklart uttaket med. Det ble på grunnlag av dette innledet forhandlinger med grunneiere om minnelig avtale for utnyttelse av vannet fra Rullestadvatnet/Fjæraelva.

Partene i saken har ikke kommet til enighet om bruk av eiendom til å etablere terskel eller for uttak av vann fra Rullestadvatnet. MHN søker derfor om ekspropriasjon av nødvendige rettigheter i forbindelse med etablering og drift av settefiskanlegg i Fjæra i Etne kommune i henhold til konsesjon av 16.10.2013 og 2.7.2015.

Søknad

NVE har mottatt søknad datert 11.7.2016 fra Wikborg, Rein & Co. Advokatfirma DA på vegne av Marine Harvest Norway AS om samtykke til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter i forbindelse med bygging og drift av settefiskanlegg etter oreigningslova § 2 nr. 54:

«1 INNLEDNING

Denne begjæring innsendes på vegne av vår klient Marine Harvest Norway AS ("MHN") org. nr. 959 352 887, Sandviksbodene 77AB, 5035 BERGEN.

*MHN begjærer med dette om ekspropriasjon av rettigheter til eiendom og vannressurser tilhørende gnr. 102 bnr. 4 og 3 i Etne kommune ("**Eiendommen**") til akvakulturformål, nærmere bestemt rett til etablering av en terskel for oppdemming av vann og utnyttelse av vannressurser i henhold til tildelt vassdragskonsesjon.*

*MHN er i ferd med å etablere et settefiskanlegg ("**Anlegget**") i Fjæra i Etne kommune (lokalitetsnummer 12073), og har fått tillatelse til dette fra Hordaland fylkeskommune, jf. nedenfor. NVE har også innvilget vassdragskonsesjon til MHN. Produksjon av settefisk krever stabil tilgang på ferskvann av god kvalitet. I nærheten av Anlegget går Fjæraelven, som renner ut fra Rullestadvannet. For å sikre tilstrekkelig vanntilgang ble det opprinnelig inngått avtale om utnyttelse av vannressurser med Sunnhordland Kraftlag ("**SKL**") som skulle etablere kraftverk i Fjæraelven. SKL hadde avtale med grunneierne om vannrettighetene opp til Rullestadvatnet. Gjennom MHNs avtale med SKL hadde ikke MHN behov for egen avtale med de berørte grunneierne om bruk av vann. I september 2015 gjorde SKL det klart at bygging av kraftverk var innstilt inn til videre. MHN satte i gang forhandlinger med grunneierne samme måned for å få de nødvendige rettigheter til vannressursene. Ettersom SKLs planer er innstilt inntil videre, vil MHN i tråd med vassdragskonsesjonen fra NVE, etablere vannuttak direkte fra Rullestadvannet med inntaksrør fra eiendom gnr. 101 bnr. 1, jf. nedenfor.*

Det er inngått privatrettslige avtaler med samtlige av de berørte grunneiere i området som har grense mot Fjæraelven, utenom eiere av Eiendommen (som besitter den ene halvdel av det øverste elvestrekket – ca. 75 m). MHN har som nevnt avtale med SKL vedrørende bruk av fallretten fra Håfoss til Rullestadvatnet. Til tross for flere tilbud og dialog med grunneierne om frivillige løsninger, har grunneierne ikke ønsket å inngå en avtale på det MHN' anser som rimelige vilkår. MHN ser seg derfor nødt til å begjære de nevnte rettighetene til Eiendommen ekspropriert, slik det her gjøres.

Hjemmelsgrunnlaget for ekspropriasjonssøknaden er oreigningsloven § 2 nr. 54 (øvrige vassdragstiltak).

2 SETTEFISKPRODUKSJON I FJÆRA

2.1 Innledende om MHN

MHN inngår i konserngruppen til Marine Harvest ASA, og er et verdensledende havbruksselskap med storskala produksjon av laks til det internasjonale markedet. MHN er også det største havbruksselskapet i Norge med over 1.600 ansatte, og virksomhet langs hele norskekysten fra Kvænangen i nord til Flekkefjord i sør.

I tillegg til produksjon av betydelige mengder tonn av matfisk, produserer MHN også stamfisk, rogn og settefisk ved sine egne anlegg. MHN har en strategi om å bli selvforsynt med smolt, fordi dette reduserer biologisk risiko, skaper større fleksibilitet i driften, reduserer transportbehovet og er egnet til å øke den bedriftsøkonomiske lønnsomheten.

MHN ønsker derfor nå å supplere settefiskproduksjonen i region sør med et nytt anlegg i Fjæra.

2.2 Nærmere om den planlagte driften

MHN fikk innvilget tillatelse H-E-28 fra Hordaland fylkeskommune 21. mars 2014 til å etablere settefiskanlegg i Fjæra. Den 16. oktober 2013 ble MHN også tildelt konsesjon fra NVE til å utnytte vannressursene i Rullestadvassdraget. Vi vedlegger som

Bilag 1: Tillatelse H-E-28 fra Hordaland fylkeskommune datert 21. mars 2014

Bilag 2: Vassdragskonsesjon fra NVE datert 16. oktober 2013

Bilag 3: Konsesjonsendring 2. juli 2015 om inntak direkte i Rullestadvatnet

Anlegget har konsesjon for en årlig produksjon av ca. 7,5 millioner settefisk. Etablering av Anlegget vil anslagsvis medføre 10-15 nye arbeidsplasser, og utgjøre en av Etne kommunes største private arbeidsgivere. Settefiskanlegget har allerede gitt betydelige ringvirkninger i Fjæra, Etne kommune og distriktet ellers.

Anlegget i Fjæra vil også kunne bidra til å sikre eksisterende arbeidsplasser andre steder i MHNs virksomhet i Norge i forbindelse med at smolten som produseres oppdrettes videre i sjø og senere bringes på land for slakting, viderefordeling og salg. Ved produksjon av stor smolt vil Anlegget også bidra til å korte ned produksjonstiden i sjø, sikre bedre overlevelse og dermed større bærekraft i den totale verdikjeden til MHN.

2.3 Oversikt over areal, vassdrag og rør

Anlegget ligger på området som er markert med "Settefiskanlegget" i vedlagte kart, på kote 5, ca. 300 meter fra sjøen og 1750 meter nedenfor Rullestadvannet. Vi vedlegger som

Bilag 4: Oversiktskart og detaljkart over Fjæra og Fjæraelva

Bilag 5: Bilder over Anlegget slik det er i dag og tegninger over slik det skal bli

Arealet som Anlegget skal ligge på er meget egnet for settefiskvirksomhet. Rullestadvassdraget er også velegnet for produksjon av settefisk, idet vassdraget har en jevn tilgang på vann av god kvalitet.

Som nevnt over er det allerede inngått privatrettslige avtaler med de berørte grunneiere og SKL, utenom grunneiere som besitter Elvestrekket (definert nedenfor) som det nå omsøkes ekspropriert enkelte rettigheter fra. I Bilag 4 – detaljkart – er det markert hvor det aktuelle Elvestrekket tilhørende gnr. 102 bnr. 3 ligger. Som det fremgår utgjør Elvestrekket ca. 4 % av den totale lengden på elven og ca. 10 % av fallet. Oversiktskartet i Bilag 4 viser også hvordan inntaksrøret skal gå ut i Rullestadvannet fra gnr. 101 bnr. 1. Trasèen er i ettertid noe justert mot sør slik at ledningene går i samme grøft.

2.4 Eiendommen – gnr. 102 bnr. 4 og 3 i Etne kommune

Som nevnt er det rettigheter tilhørende Eiendommen (gnr. 102 bnr. 4 og 3 i Etne kommune) som begjæres ekspropriert.

Gnr. 102 bnr. 3 er eid av Per Rullestad. Som det fremgår av kartet inntatt i Bilag 4 til dette brev strekker dette bruksnummeret seg et stykke ned (ca. 75 m) Fjæraelva fra Rullestadvannet på den ene siden av elven ("Elvestrekket"). Det er Per Rullestad som innehaver av bnr. 3 som eier den fysiske grunnen, mens bnr. 4 (som beskrevet nedenfor) eier vannrettighetene som tilhører dette Elvestrekket.

Som dokumentasjon for eierforholdene vedlegger vi som

Bilag 6: Grunnbokskrift for gnr. 102 bnr. 3 i Etne kommune

Som det fremkommer av grunnbokskriften har gnr. 102 bnr. 3 en grunneier:

(i) Per Rullestad

Bilag 7: Grunnbokskrift for gnr. 102 bnr. 4 i Etne kommune og adresseliste

Slik det fremkommer av grunnbokskriften har gnr. 102 bnr. 4 i dag følgende grunneiere:

- (i) Per Rullestad (også eier av gnr. 102 bnr. 3)
- (ii) Tollef Rullestad (også eier av gnr. 102 bnr. 1 som grenser til Rullestadvatnet)
- (iii) Hege Rullestad Wathne (også eier av gnr. 102 bnr. 2 som grenser til Rullestadvatnet)
- (iv) Peder Rullestad,
- (v) Martin Rullestad,
- (vi) Ole Johs Rullestad,
- (vii) Astrid Severine Rullestad,
- (viii) Edit Sigvor Løyning,
- (ix) Tollef J Rullestad.

Dette er altså et sameie bestående av tidligere gårder som i en skylddelingsforretning samlet sine vannrettigheter i vassdraget i dette bruksnummeret.

Bilag 8: Utdrag fra skylddelingsforretning fra 1917

Bnr. 4 innehar altså de vannrettigheter i vassdraget som brukene tilhørende gård nr. 102 tidligere hadde (herunder bnr. 3) men har selv ingen fysisk grunn/teig (med unntak av bnr 3).

Ettersom brukene tilhørende gnr. 102 i det alt vesentligste er beliggende oppstrøms settefiskanlegget og vannuttaket, er MHN's bruk av vannressursene nærmest uten betydning for gårdene på Rullestad (102). Det presiseres at MHN selv sagt vil erstatte eventuelle vesentlige ulemper som tiltaket mot formodning ville føre med seg, i henhold til prinsippene i vannressursloven § 52. Som det fremgår av kartene inntatt som Bilag 4, strekker imidlertid gnr. 102 bnr. 3 seg ca. 75 meter ned helt øverst i elven (ca. 9-10 meter fall på ene siden av elven). Uttak av vann fra gnr. 101, bnr. 1 som føres i ledninger ned til settefiskanlegget vil dermed i prinsippet også berøre gnr. 102. I tillegg vil bnr. 3 bli berørt gjennom etablering av terskel.

Selve vannuttaket skjer fra gnr. 101, bnr. 1 som MHN har avtale med. Det er altså denne eiendommens vannressurser som benyttes (jfr. vannressursloven § 13), men ved å føre vannet i ledning fra Rullestadvatnet innskrenkes grunneierens muligheter til å nyttiggjøre seg vannressursene, dog likevel i minimal utstrekning.

3 EKSPROPRIASJONSTILTAKET

3.1 Overordnet om tiltaket

MHN søker om ekspropriasjon av rett til å benytte grunn på Eiendommen til etablering og drift av terskel (herunder adkomst og vedlikehold) og rett til utnyttelse av vannrettigheter (fall) fra Eiendommen ved å føre vann forbi Elvestrekket i henhold til gjeldende konsesjonskrav.

Bakgrunnen for ekspropriasjonssøknaden er som det fremgår i pkt. 2 over å starte et settefiskanlegg på Fjæra i samsvar med tillatelsen fra Hordaland fylkeskommune og vassdragskonsesjonen fra NVE. Gjennom akvakulturtillatelsen fra fylkeskommunen er det også innhentet samtykke fra sektormyndighetene for miljø (fylkesmannen) og fiskehelse (Mattilsynet). Etne kommune har vært svært positiv til etableringen. Vi er heller ikke kjent med at det foreligger noen aktuelle eller påregnelige utnyttelsesmåter for disse vassdragsrettighetene.

Tiltaket er også i samsvar med gjeldende reguleringsplan. Ekspropriasjon vil dermed ivareta og sikre det regulatoriske formålet for området ved at det etableres næringsvirksomhet innenfor akvakultur. Utover sambruk med SKL for kraftproduksjon er det ingen alternativ bruk av den vannmengden som kan tas ut etter gjeldende konsesjon.

3.2 Ekspropriasjon av rett til grunn og vannrettigheter

Det søkes om ekspropriasjon av rett til grunn på Eiendommen samt rett til uttak av vann for gjennomføring av vassdragstiltak, jf. oreigningslova § 2 nr. 54. Det er tale om en mindre andel av den totale vannmengde (i tråd med vassdragskonsesjonen) øverst i elven, og den berører Elevestrekningen som berøres av ekspropriasjonstiltaket søkes ekspropriert til nevnte formål fremgår av detaljkartet i Bilag 4.

I detaljkartet i Bilag 4 er utløpet av Rullestadvatnet, terskelplasseringen og øverste del av Fjæraelva vist på kartutsnitt som også viser eiendomsgrenser. Her er den strekningen som omfattes av ekspropriasjonssøknaden markert med gul farge.

Utformingen av terskelen er vist i Bilag 9. Tilpassing til reelle bunnforhold og fjellformasjon vil skje i byggefasen, slik at terskelen om mulig blir rettet mer ut:

Bilag 9: Terskel Rullestadvatnet

Terskelhøyden ligger på kote 95,35 som tilsvarer naturlig vannstand i Rullestadvatnet. Dette ligger lavt og nær laveste vannstand i vatnet, Terskelen vil i minimal grad påvirke nivået i Rullestadvatnet.

I bilag 10 er terskelplasseringen vist på samme kart som inntaksledningene.

Bilag 10: *Terskel og inntaksledninger ved Rullestadvatnet*

Ved å ta ut vann fra Rullestadvannet og føre vannet i rør til Anlegget berøres også Eiendommens fallrettigheter, om enn i svært liten utstrekning. Det søkes derfor også om ekspropriasjon av regulerings- og vannuttaksrettigheter som tilhører Eiendommen, jf. oreigningslova § 2 nr. 54.

MHN vil regulere Rullestadvannet og ta ut vann fra Rullestadvannet til bruk i sin produksjon på anlegget i henhold til det omfang og på den måte som MHN har fått offentligrettslig samtykke til fra NVE. MHN's konsesjon gjelder kun frem til det tidspunkt SKL starter sin regulering og benyttelse av vann til kraftproduksjon.

Settefiskanlegget i Fjæra vil bli drevet med resirkuleringsteknologi. Dette betyr at det tas ut minimalt med vann. Gjeldende vassdragskonsesjon tillater uttak av maksimalt 10 m³/min. Ut fra den produksjonen som Akvakulturkonsesjonen gir tillatelse til er gjennomsnittlig vannforbruk anslått til maks 3,5 m³/min. Mengden blir mindre dersom sjøvann benyttes i vesentlig grad, slik det teknisk sett legges opp til å kunne gjøre.

Legges 3,5 m³/min til grunn er det beregnet et produksjonstap på ca. 5 promille i planlagt kraftstasjon som baseres på fallet fra Rullestadvatnet til under Håfoss (ca. kt 30), som følge av MHN's uttak til settefiskanlegget direkte fra Rullestadvatnet.

Eiendommene disponerer fallrettighetene på den ene siden og kun ca. 1/6 av det totale fallet for overnevnte kraftproduksjon. Det er derfor usikkert om dette fallet i det hele tatt har en økonomisk verdi som man må betale erstatning for ved utnyttelse av andres (gnr. 101, bnr. 1) vannressurser ved å føre vann forbi Elvestrekket (dette blir et spørsmål ved skjønn for fastsettelse av ekspropriasjonserstatningen). Når man tar i betraktning MHN's meget beskjedne vannuttak er det under enhver omstendighet klart at bruken av vann fra gnr. 101 bnr. 1 ikke vil ha noen praktisk betydning for gnr. 102, bnr. 4's muligheter for å utnytte vannressursene.

Dersom man beregner en "tenkt" verdi av denne estimerte vannbenyttelsen (gjennomsnitts uttak) sett hen til en beregnet kraftverdi (30 øre per kwh.), så utgjør dette uansett ikke mer enn en årlig kraftverdi på NOK 4-5.000,-. Grunneierandelen av dette ved en evt. kraftutbygging utgjør kun en andel av verdien.

3.3 Fremdrift, kostnader og investeringer ved etableringen av settefiskanlegget i Fjæra

Etableringen av settefiskanlegget i Fjæra innebærer en betydelig investering for MHN, med et totalt budsjett for bygging av anlegget på mer enn MNOK 250 (påløpte kostnader er ikke offentliggjort og dermed børssensitiv). Budsjetterte kostnader omfatter bygg- og anleggsarbeid (rørgate, vannforsyning, bygg, grunnarbeid, utslippsledning mv.), anskaffelse og montering av prosessanlegg (herunder kar, VVS, tele- og energianlegg), og bistand til prosjekt- og byggeledelse og øvrige områder.

Det er planlagt innlegg av rogn for klekking 1. november 2016.

Anlegget vil være et av de største settefiskanleggene i Norge. Legger man til grunn en årsproduksjon på 7,5 millioner settefisk a 150 gram, vil Anlegget i seg selv bidra med en årlig verdiskapning på ca. MNOK 90.

3.4 Interesseavveining

3.4.1 Generelt

Det følger av oreigningsloven § 2 andre ledd at vedtak eller samtykke ikke kan gjøres eller gis uten at det "må reknast med at inngrepet tvillaust er til meir gagn enn skade".

Ordlyden av bestemmelsen innebærer at den nytte som oppnås ved ekspropriasjonen uten tvil må være større enn skaden. Det må dermed foretas en konkret vurdering av de interesser grunneierne har opp mot de samfunnsmessige gevinster som kan oppnås ved at settefiskvirksomheten opprettes som planlagt.

I denne avveiningen er alminnelig interesseovervekt tilstrekkelig. Det vises til bl.a. til Kongelig resolusjon av 26. mars 2010. Vi vedlegger som

Bilag 11: Kongelig resolusjon 26. mars 2010

3.4.2 Konkret vurdering av tiltaket – fordeler og ulemper

Ekspropriasjon av de nevnte rettigheter vil medføre at Anlegget kan etableres slik som planlagt. Som nevnt over vil det medføre mellom 10-15 arbeidsplasser ved Anlegget, og bidra til å styrke øvrige arbeidsplasser i MHN og i området. Uten tilgang på ferskvann kan Anlegget ikke starte opp.

De totale investeringskostnadene for Anlegget er som nevnt estimert til minimum MNOK 250. Driften ved Anlegget vil være avhengig av innkjøp av varer og tjenester lokalt. Anlegget vil også produsere ca. 7,5 millioner settefisk hvert år, og ha en isolert verdiskapning på ca. 90 millioner kroner. Settefisken danner igjen grunnlaget for matproduksjon (lakseproduksjon) som er en av Norges vesentligste eksportindustrier. Disse faktorene, sammen med skatter og avgifter, utgjør til sammen vesentlig samfunnsmessig nytte.

I interesseavveiningen som skal foretas, må det legges betydelig vekt på at de øvrige berørte grunneiere allerede har lagt til rette for at vannuttak og drift av Anlegget kan finne sted. Eiendommen utgjør kun en minimal del av det fall som elven representerer og vannuttaket er svært lite. Det er vanskelig å tenke seg noen ulemper vannuttaket skal ha for de grunneiere som motsetter seg dette. Videre må det legges betydelig vekt på at MHN har forsøkt å oppnå enighet med de aktuelle grunneierne innenfor det som næringsmessig kan forsvares. Grunneiernes krav er imidlertid ikke mulig å imøtekomme og vil stå i misforhold til de avtaler MHN har inngått med øvrige grunneiere.

Manglende rettigheter vil føre til at MHN ikke får startet produksjonen av settefisk og investeringer vil være bortkastede. Tilgang til andre egnede områder å drive settefiskproduksjon er begrenset både i Etne og ellers i Sunnhordland. Dersom vi ikke lykkes i å etablere Anlegget i Fjæra, vil dette få betydning for de videre produksjonsleddene i området som oppdrett i sjø, slakt og videreforedling.

Ulempene for grunneierne er at de mister eiendomsretten til arealet, og fall- og vannrettighetene. Ettersom uttaket MHN skal foreta er av et relativt begrenset omfang er denne ulempen svært liten, og vil dessuten kompenseres ved at det betales erstatning. Det skal også nevnes at de ulemper som etableringsfasen av Anlegget kan sies å representere (etablering av rørgater, byggearbeider osv.) allerede i det vesentligste er gjennomført.

Vi kjenner ikke til at MHN's utnyttelse av disse vannrettighetene setter til side noen andre påregnelige og aktuelle utnyttelsesmuligheter av disse rettighetene for de aktuelle grunneierne.

Det er viktig å presisere at dersom det etableres kraftverk i Fjæra, så vil SKL (eller andre aktuelle aktører) måtte inngå avtale med grunneierne eller ekspropriere disse rettighetene på nytt, og MHN vil da forholde seg til slikt kraftverk og kompensere evt. tapte inntekter for at MHN benytter vannressursene. Grunneiernes rettigheter i forhold til slik etablering av kraftverk er derfor ikke tilsidesatt ved at MHN får tillatelse til sitt svært beskjedne vannuttak i denne perioden.

Et samtykke til ekspropriasjon til fordel for MHN vil bidra til å skape nye arbeidsplasser og sikre næringsvirksomhet i Etne kommune. Samtykke medfører vesentlige fordeler av samfunnsmessig karakter, og etter MHN's syn er ikke ulempene for grunneierne tungtveiende nok til å hindre ekspropriasjon.

Med henvisning til oreigningslova § 2 annet ledd vurderer MHN på ovenstående bakgrunn at de samfunnsmessige virkninger klar overstiger ulempene som følger av etablering av Anlegget i Fjæra.

4 AVSLUTNING

Vi imøteser en snarlig behandling av saken og viser i den forbindelse til at oppstart av driften i Anlegget skal skje 1. novmeber inneværende år. Dersom det skulle være behov for befarings stiller MHN gjerne til det.»

I etterkant av søknaden mottok NVE en tilleggssøknad datert 26.8.2016 om forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25:

«For ordens skyld, og forutsatt at NVE fatter vedtak om ekspropriasjon av nevnte rettigheter knyttet til gnr. 102 bnr. 3/4 i Etne kommune, ber vi NVE om samtidig å samtykke til forhåndstiltredelse i medhold av oreigningslova § 25 med en tre måneders frist til å begjære fastsettelse av skjønn.

Som redegjort for i ekspropriasjonsbegjæringen har det vært en tidkrevende prosess å få på plass rettigheter knyttet til Fjæraelven/Rullestadvassdraget, og den planlagte åpningen av settefiskanlegget er nært forestående. Ved positivt vedtak om ekspropriasjon er det vesentlig for MHN raskt å kunne sette i gang med etablering av en stabil og varig ordning for tilførsel av ferskvann til anlegget.

Settefiskanlegget i Fjæra skal forsyne MHNs sjølokaliteter med smolt i henhold til fastsatte soner og driftsplaner, og eventuelle forsinkelser eller avbrudd i produksjonen vil derfor kunne få betydelige konsekvenser utover driften av selve settefiskanlegget.

Vi viser også til at etablering av terskel og uttak av vann fra Rullestadvassdraget ikke utgjør endringer som medfører at skjønnsmyndighetenes fastsettelse av et riktig vederlag blir vanskeliggjort.»

Høring

Søknaden har vært sendt på høring til berørte grunneiere og Etne kommune. NVE har mottatt en merknad fra Advokatkontoret WKS som representerer samtlige grunneiere og rettighetshavere av eiendommene 102/3 og 4 datert 5.10.2016:

«1. Innledning

Jeg viser til NVEs høringsbrev datert 24.8.16 og e-post datert 28.9.16 der berørte grunn- og rettighetshavere har fått forlenget frist med å komme med merknader til 5. ds.

2. Eierforhold/historikk

Jeg representerer eierne av 102/3 og 4, Rullestad i Etne kommune. Eier av 102/3 er Per Rullestad. Han eier grunn i elven (nordsiden) på den aktuelle strekning søknaden gjelder og tilstøtende areal på land samt grunnen der terskel søkes etablert, jf. bilag 4 side 2 til søknaden.

102/4 er fradelt de 3 hovedbrukene på Rullestad (102/1, 2 og 3) i 1917 og omfatter hovedbrukenes «elve og vandrettigheter», samt retten til å foreta regulering. Jeg viser herom til søknaden bilag 8. Rettighetene ble den gang fradelt med henblikk på kraftproduksjon. I perioden 2006-2008 ble 102/4 tilbakeført til eierne av de 3 hovedbrukene/deres familier.

Det er søkt om konsesjon for utbygging av fall under 102/4 og 103/1 oppstrøms Rullestadvatnet. Søknaden er under behandling i OED (registrerings-/saksnr. 5477/200802132).

3. Merknader til ekspropriasjonssøknaden

3.1 Ad privatrettslige rettigheter

Det heter innledningsvis i søknaden at MHN hadde opprinnelig inngått avtale med SKL om utnyttelse av vannressursene nedstrøms Rullestadvatnet og at SKL «hadde avtale med grunneierne om vannrettighetene opp til Rullestadvatnet». Dette er bare delvis riktig. Det kan godt være at SKL har/hadde avtale med grunneierne på Fjæra (gnr. 101). SKL har imidlertid aldri hatt noen avtale med eierne av 102/3 og 4 om utnytting av deres vannressurser i Fjæraelven, herunder heller ikke avtale om rett til regulering. Denne feilen går igjen, herunder i NVEs behandling av ulike søknader knyttet til Fjæra-elven. Blant annet vises til bilag 2 til søknaden om ekspropriasjon der det i KI-notat nr. 11/2013 på side 14 heter at: «SKL sitter på de privatrettslige avtalene til å regulere Rullestadvatnet, men foreslår at MHN AS kan benytte seg av reguleringen inntil konsesjonsspørsmålet knyttet til Håfoss kraftstasjon er avgjort.»

3.2 Ad forholdet til oreigningslova § 2

Ved all ekspropriasjon er det et grunnleggende vilkår at nødvendighetskriteriet er oppfylt, jf ordlyden i oreigningslova § 2, 1. ledd «... så langt det trengs til eller for...»

I ekspropriasjonssøknaden side 5 heter det:

«Det søkes derfor også om ekspropriasjon av regulerings- og vannuttaksrettigheter som tilhører Eiendommen, jf. oreigningslova § 2 nr. 54.»

Mine parter gjør gjeldende at det ikke er behov for et så vidt omfattende ekspropriasjonssinngrep, og at det heller ikke er hjemmel for inngrepet. Deres syn er forankret i følgende:

I søknaden om konsesjon datert 10. mai 2011 fra MHN AS etter vannressursloven § 8 for uttak av vann fra Fjæra-elva søkte MHN primært om rett til inntak i Rullestadvatnet, sekundært om rett «til å etablere inntak i tilknytning til omsøkt Håfoss kraftverk (33,5 moh) dersom dette blir tildelt konsesjon.»

I konsesjonen meddelt MHN 16.10.2013 fikk MHN tillatelse til å regulere Rullestadvatnet. Tillatelsen var imidlertid tidsbegrenset og gjaldt kun frem til det eventuelt ble gitt konsesjon for Håfoss kraftverk.

Det er senere gitt konsesjon for bygging av Håfoss kraftverk, men beslutning om utbygging er så langt ikke gjort. Jeg har forstått det slik at det i hovedsak skyldes nettsituasjonen i området.

Mine parter mener at MHN sin rett til vannuttak og regulering må avgrenses i tid inntil SKL, eventuelt annen aktør har gjennomført sin utbygging, med tillegg i tid for praktiske ulemper som kan oppstå i byggeperioden for kraftverket. Deretter må MHN kunne dekke sitt behov for vann slik det subsidiært ble søkt om og slik NVE ga tillatelse til 16.10.2013. MHNs midlertidige og permanente behov vil ved en slik løsning være dekket.

Det vil heller ikke by på utmålingsmessige problemer med en slik løsning idet hovedregelen etter vannressursloven § 51, 4. ledd er utbetaling av årlige erstatninger.

Dersom MHN får en permanent rett til uttak av vann og rett til å regulere Rullestadvatnet, vil mine parter i tillegg bli avskåret fra å fremme krav om erstatning for den verdi retten til regulering representerer som ledd i kraftproduksjon. I et fritt kraftmarked og med støtte i Høyesteretts premisser inntatt i henholdsvis Rt. 2008 side 82 (Uleberg) og Rt. 2011 side 1683 (Kløvtveit), vil mine parter hevde at erstatning for retten til regulering prinsipielt står i samme stilling som fallrettighetene. Den økede produksjon Rullestadvatnet som magasin representerer har en markedsverdi som har erstatningsrettslig vern.

I tillegg kommer at grunneierne taper sin posisjon til å kreve forhøyelse av erstatningene med 25 %, jf. vannressursloven § 51, 2. ledd dersom søknaden fra MHN tas til følge.»

Merknadene til søknaden ble oversendt Marine Harvest Norway AS for kommentarer. NVE har mottatt tilbagemelding fra Wikborg, Rein og Co. Advokatfirma DA på vegne av MHN datert 31.10.2016:

«1. INNLEDNING

*Det vises til brev av 5. oktober 2016 fra advokat Gunnar Sætre på vegne av eierne av gnr. 102 bnr. 3 og 4 i Etne kommune ("**Eierne**") med merknader til Marine Harvest Norway AS ("**MHN**") begjæring om ekspropriasjon av rettigheter i Rullestadvannet.*

På vegne av vår klient MHN vil vi i det følgende knytte noen kommentarer til Eiernes merknader.

2. MERKNADER

2.1 Overordnet om høringsrunden

Det bemerkes innledningsvis at det i høringsrunden tilsynelatende ikke har innkommet merknader, innsigelser eller nye momenter som skulle tilsi at det ikke er grunnlag for ekspropriasjon av vannuttaks-, grunn- og reguleringsrettighetene i Rullestadvannet / Fjæraelva.

Ei heller har Eierne fremsatt argumenter mot at det foreligger interesseovervekt til fordel for ekspropriasjon i denne saken, jf. oreigningslova § 2 annet ledd. Dette er i tråd med MHNs oppfatning og påstand om at den nytte som oppnås ved ekspropriasjonsinngrepet klart er større enn skaden, jf. begjæringens pkt. 3.4.2.

2.2 Privatrettslige avtaler

I merknadene fra Eierne pkt. 3.1 gjøres det gjeldende at MHN uriktig har lagt til grunn at Sunnhordland Kraftlag AS ("SKL") hadde inngått avtale med grunneierne om utnyttelse av vannressurser i Fjæraelven opp til Rullestadvatnet, og at dette går igjen i NVEs behandling.

Det stemmer at MHN har lagt til grunn at Eierne hadde inngått slik privatrettslig avtale med SKL. Fremstillingen fra Eiernes side blir imidlertid noe ensidig på dette punkt, idet MHN ikke var klar over mangelen av en slik avtale mellom Eierne og SKL. Da MHN ble kjent med dette faktum, tok de kontakt med eier av gnr. 102 bnr. 3 for å rette på dette.

Den bakenforliggende årsak til at nærværende ekspropriasjonssak er reist er nettopp på grunn av manglende kjennskap til denne faktiske situasjonen. Vi vil også presisere at MHN er av den oppfatning at man har strukket seg langt i forhandlinger for å oppnå en minnelig avtale, uten å lykkes, før ekspropriasjonsbegjæringen ble sendt.

2.3 Omfanget av ekspropriasjonsinngrepet

I merknadene fra Eierne pkt. 3.2 gjøres det gjeldende at det ikke er behov for et så omfattende ekspropriasjonsinngrep, hvorved det vises til et sitat fra søknaden om at det søkes om "ekspropriasjon av regulerings- og vannuttaksrettigheter som tilhører Eiendommen".

Det skapes her et inntrykk av at MHN søker om ekspropriasjon av Eiernes totale rettigheter. Sitatet er hentet ut fra søknadens pkt. 3.2, der det imidlertid klart fremkommer i punktets første avsnitt at søknaden gjelder en mindre andel av vannmengden, en meget begrenset elvestrekning, og i tråd med MHNs vassdragskonsesjon.

Vi vil derfor presisere at omfanget av rettighetene som er begjært ekspropriert begrenses og styres av vassdragskonsesjonene som er gitt fra NVE. Dette innebærer at vannuttaket vil ligge innenfor rammene av vilkårene som er satt i vassdragskonsesjonen datert 16. oktober 2013 (bilag 2 til begjæringen). Etter at SKL eventuelt har bygd og satt i drift sitt kraftverk vil MHNs konsesjon falle bort, men SKL er da forpliktet til å sørge for tilgjengelighet av samme vannmengde til MHN som fulgte av MHNs konsesjon.

Videre må det fremheves at MHN søkte om endring av vassdragskonsesjonen den 12. mars 2015, hvor det ble anmodet om tillatelse til inntak direkte fra Rullestadvannet. Som begrunnelse for endringen ble det i søknaden blant annet vist til at inntak fra Rullestadvannet ville medføre betydelig større sikkerhet i driftsfasen for settefiskanlegget gjennom full kontroll over uttaket, uavhengig av felles vannveier, drift og driftsstopp ved kraftverket. Risiko for bortfrysing eller nedkjøling av vann, samt vannkvalitetspåvirkning fra trafikk, byggefasen ved kraftverket og fra omgivelser for øvrig, ville bli redusert eller minimalisert. Miljøpåvirkningen ville også bli mindre ved at vannvei ble lagt i grøft, samt at traseen for kabler ble søkt koordinert med øvrige aktører i området. Til sist ble det også fremhevet at et separat inntak ville medføre en enklere og mindre risikofylt operasjon for SKLs del, ved at teknisk utrustning som skulle sikre vannslipp til inntak for settefiskanlegget ble unngått.

NVE var enig i at et separat inntak direkte fra Rullestadvannet var en fordelaktig løsning for alle involverte parter, og gjennom endring av vassdragskonsesjonen den 2. juli 2015 ble MHN gitt tillatelse til å ta ut vann direkte fra Rullestadvannet (bilag 3 til begjæringen).

Begjæringen om ekspropriasjon må således sees i lys av vassdragskonsesjonen som er gitt, herunder den senere endring av inntakspunktet. Begjæringen gjelder kun ekspropriasjon av vannuttaks-, grunn- og reguleringsrettigheter i et slikt omfang at vassdragskonsesjonen kan nyttiggjøres. Dette innebærer at det ikke skal tas ut mer vann enn det som på forhånd er forutsatt, eller eksproprieres mer enn det som er nødvendig for å ta vassdragskonsesjonen i bruk.

2.4 Varighet av ekspropriasjonsinngrep

Eierne anfører videre i merknadenes pkt. 3.2 at MHNs rett til vannuttak og regulering må avgrenses i tid inntil SKL eller en annen aktør har gjennomført utbygging av kraftverket, og at MHN deretter må benytte råvann fra kraftverket slik det opprinnelig ble søkt om.

Til dette bemerkes at det er av avgjørende betydning for MHN at settefiskanlegget sikres en varig og god vanntilførsel. Dette oppnås gjennom vannuttak direkte fra Rullestadvannet, jf. pkt. 2.3 i det ovenstående. Gjennom konsesjonsendringen i 2015 fikk MHN således en varig rett til å hente ut vann fra Rullestadvannet. MHN har på nåværende tidspunkt ikke konsesjon til å hente ut vann nedenfor kraftverket, og Eierne oppfordrer slik sett til en løsning som MHN per tid ikke har konsesjon til. For å sikre en tilstrekkelig god vanntilførsel til settefiskanlegget er det vesentlig for MHN at retten til vannuttak direkte i Rullestadvannet, samt retten til regulering, ikke avgrenses i tid. Dette er da i tråd med den vassdragskonsesjonen som er gitt.

For det tilfelle at kraftverket bygges ut av SKL (eller annen kraftaktør som MHN har avtale med), er MHN imidlertid ikke fremmed for en løsning hvor MHN, betinget av at kraftaktøren har oppnådd nødvendige rettigheter overfor grunneierne til å drive kraftproduksjon (gjennom frivillig avtale eller ekspropriasjon), er forpliktet til å respektere og forholde seg til kraftaktørens konsesjon og deres privatrettslige rettigheter overfor grunneierne i den tidsperiode slike rettigheter er gjeldende, men fortsatt med inntakspunkt i Rullestadvannet.

Som kjent er det fastsatt både i MHNs konsesjon og SKLs konsesjon av 18. desember 2014 at MHNs konsesjon faller bort når kraftverket blir bygget og satt i drift. Reguleringsansvaret vil da falle på SKL, og SKL vil, slik vi leser NVEs vilkår til SKL i "Bakgrunn for vedtak Håfoss kraftverk", ha et ubetinget ansvar for å sikre tilstrekkelig vann til settefiskanlegget, som vil ha prioritet foran kraftproduksjonen. Så lenge kraftverket er i drift har MHN derfor ikke motforestillinger mot å forholde seg til SKL som ansvarlig og regulant av Rullestadvannet, slik som forutsatt i avtaleverket og konsesjonsdokumentene. En slik løsning vil også ivareta Eiernes rett til å oppnå en eventuell erstatning for tap av reguleringsretten på et senere tidspunkt.

Dette forutsetter likevel at MHN har en varig vannuttaks- og reguleringsrett i Rullestadvannet i de perioder hvor kraftaktøren (SKL eller annen aktør som MHN har inngått avtale med) ikke har (eller utøver) de nødvendige privatrettslige rettighetene til å drive kraftproduksjon, eksempelvis før idriftsettelse og ved en eventuell nedleggelse.

MHN stiller seg positiv til løsningen som er skissert i det ovenstående, og er tilgjengelig for å diskutere eventuelle nærmere detaljer av en slik løsning.»

Bakgrunn for NVEs vurderinger

Hjemmel

Oreigningslova § 2 nr. 54 gir hjemmel til å ekspropriere «*så langt det trengs til eller for (...) øvrige vassdragstiltak som ikke vert omfatta av nr. 29, 47 eller 50-53*». Bestemmelsen gir NVE hjemmel til å samtykke til ekspropriasjon av eiendomsrett og bruksrettigheter som er nødvendige for å etablere og drifte vannuttak til et settefiskanlegg i Fjæra.

Omfang av ekspropriasjon

Søknaden gjelder ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for uttak av vann i forbindelse med bygging og drift av settefiskanlegg i Fjæra i Etne kommune.

I følge søknaden er det behov for ekspropriasjon av nødvendig grunn for etablering av terskel på eiendom gnr.102 bnr. 3, som strekker seg ca. 75 m ned langs nordsiden av Fjæraelva fra Rullestadvatnet. Eiendommen er registrert med en grunneier, Per Rullestad.

I tillegg er det behov for ekspropriasjon av vannrettigheter i henhold til konsesjon på den aktuelle strekningen. Rettighetene til vannressursen er skilt ut i gnr. 102 bnr. 4 og eies totalt av 9 grunneiere: Per Rullestad, Tollef Rullestad, Hege Rullestad Wathne, Peder Rullestad, Martin Rullestad, Ole Johs Rullestad, Astrid Severine Rullestad, Edit Sigvor Løyning og Tollef J. Rullestad. Bruksnummeret omfatter ingen fast eiendom, men er oppstått ved at tidligere gårdeiere i en skylddelingsforretning samlet sine vannrettigheter.

Marine Harvest Norway AS søker kun om ekspropriasjon av de overnevnte eiendommene så langt det er nødvendig for å kunne ta i bruk gjeldende vassdragskonsesjon til uttak av vann fra Rullestadvatnet til produksjon av settefisk.

Det er ifølge søker oppnådd minnelige avtaler med resterende grunneiere som blir berørt av tiltakene.

Interesseavveining

Samtykke til ekspropriasjon kan bare gis etter at det er foretatt en interesseavveining etter oreigningslova § 2 annet ledd: «*Vedtak eller samtykke kan ikke gjerast eller gjevast utan det må reknast med at inngrepet tvillaust er til meir gagn enn skade*». Dette innebærer at samtlige skader og ulemper i forbindelse med ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for etablering av terskel for regulering og uttak av vann fra Rullestadvatnet, skal avveies mot den nytte ekspropriasjonen vil medføre. Det må være sannsynliggjort en overvekt av samfunnsmessig nytte ved ekspropriasjonsvedtak i forhold til de ulemper som påfaller de/den som fratas sine rettigheter.

NVE legger til grunn at det er det samlede tiltaket som NVE har gitt konsesjon til tidligere, som skal vurderes ved den interesseavveining som skal gjøres for å ta stilling til ekspropriasjon.

Vurdering av virkninger av konsesjonsgitt tiltak

NVE viser til vårt vedtak av 16.10.2013 med tilhørende KI-notat 11/2013 og vedtak av 2.7.2015 hvor virkninger av en evt. produksjon av settefisk og uttak av vann fra Rullestadvatnet er vurdert. NVE ga MHN konsesjon til et uttak på inntil 10 m³/min, og regulering av Rullestadvatnet med 0,5 m i perioden 1. mai – 30. oktober, og 1 meter resten av året. I tillegg ble det stilt vilkår om slipp av minstevannføring på 600 l/s i perioden 1. mai – 30. oktober og 250 l/s resten av året. Maksimalt uttak på 10 m³/min utgjør 1,7 % av middelvannføringen i vassdraget og det vil være behov for å ta i bruk reguleringen av Rullestadvatnet i perioder med lite tilsig for å sikre minstevannføring.

NVE har i våre vedtak konkludert med at de samfunnsmessige fordelene knyttet til uttak av vann til produksjon av settefisk fra Rullestadvatnet/Fjæraelva er større enn ulempene for allmenne og private interesser i området.

Vurdering av om inngrepet uten tvil er til mer gagn enn skade

Interesseavveiningen i denne saken omfatter i hovedsak hensynet til næringsvirksomhet gjennom produksjon av settefisk mot hensynet til grunneiere og rettighetshavere som blir berørt av tiltaket.

Det søkes om ekspropriasjon av en begrenset del av en større eiendom, gnr. 102 bnr. 3, for å kunne etablere en terskel i Rullestadvatnet. Eiendommen strekker seg over på begge sider av E134, men den aktuelle delen som grenser mot Fjæraelva og E134 er derimot begrenset i omfang. I følge vedlagte bilder består eiendommen i hovedsak av utfylte masser i forbindelse med E134 og skrånende terreng ned mot elva. NVE er ikke kjent med at området som ønskes ekspropriert har betydelig verdi for grunneier. Det er heller ikke kommet tilbakemeldinger fra grunneier angående dette i forbindelse med høring av søknaden.

For å kunne ta ut vann fra Rullestadvatnet søkes det også om ekspropriasjon av fall- og reguleringsrettigheter til Fjæraelva og Rullestadvatnet som tilhører eiendom gnr. 102 bnr. 4. I følge vedlegg til søknaden ble eiendommen i 1917 fradelt hovedbrukene på Rullestad. Eiendommen omfatter hovedbrukenes «*elve- og vandrettigheter*» og retten til å foreta regulering. Rettighetene ble fradelt på bakgrunn av kraftproduksjon, og ble i perioden 2006-2008 tilbakeført til eierne av hovedbrukene/deres familier.

En ekspropriasjon av nødvendige rettigheter knyttet til gnr. 102 bnr. 4, vil redusere mengden vann tilgjengelig til kraftproduksjon i noen grad ved en evt. igangsettelse av Håfoss kraftverk. NVE har gjennom endring av konsesjonen datert 2.7.2015, vurdert fordelene ved et uttak direkte fra Rullestadvatnet til produksjon av settefisk som større enn fordelene ved å benytte dette vannet til produksjon av kraft. Vi legger den samme vurderingen til grunn i denne saken. Ved en ekspropriasjon av nødvendige rettigheter til fordel for vannuttak til settefisk, vil en evt. erstatning for mulig tapt kraftproduksjon avgjøres gjennom skjønn.

Ved en utnyttelse av den gjenværende vannressursen til kraftproduksjon, vil utbygger av Håfoss kraftverk måtte avklare retten til dette uttaket med grunneierne. Dersom det ikke oppnås enighet gjennom minnelig avtale, vil det også her være anledning til å søke om samtykke til ekspropriasjon for dette vannet til fordel for kraftproduksjon. Da det kun er snakk om en begrenset mengde vann som nå søkes ekspropriert til fordel for settefiskproduksjon, mener NVE at grunneiere ikke vil påføres store tap i forhold til en evt. ekspropriasjon av dette vannet til kraftproduksjon.

Akvakultur er en av de største og raskest voksende næringene i Norge. Behovet for gode lokaliteter til produksjon av settefisk er stort. Anlegget er gitt konsesjon etter akvakulturloven fra Hordaland fylkeskommune til en årlig produksjon på inntil 7,5 mill. sjøklar settefisk. Produksjonen vil ifølge søknaden ha en isolert verdiskapning på inntil 90 mill. NOK årlig. Fisken danner grunnlaget for matfiskproduksjon, som medfører videre verdiskapning og som eksporteres i stor skala. Anlegget vil bidra til arbeidsplasser både under anleggsperioden, i drift og videre i verdikjeden når smolten sendes ut. Med dette blir anlegget en av Etne kommunes største private arbeidsplasser med ca. 10 - 15 ansatte.

Anlegget i Fjæra blir et av de mest moderne resirkuleringsanleggene i Norge, og vil produsere store mengder fisk med et lavt forbruk av vann. I følge bedriften er byggingen av anlegget i sluttfasen, og det er lagt ned betydelig arbeid og kapital så langt. Manglende rettigheter til vannuttaket vil medføre at anlegget ikke kan driftes i henhold til planen og grunnlaget for produksjon av settefisk vil ikke være tilstede.

I forbindelse med oppstart av anlegget inngikk MHN avtale med SKL om uttak av vann etter planlagt kraftstasjon. Med denne avtalen antok MHN at det privatrettslige i forbindelse med uttak og regulering av Rullestadvatnet/Fjæraelva var på plass. I ettertid ble det gitt konsesjon til uttak av vann direkte fra Rullestadvatnet, og MHN måtte selv forhandle med berørte grunneiere for å avklare uttaket. MHN opplyser i sitt søknadsbrev at de resterende grunneierne i området som blir berørt av tiltaket har lagt til rette for produksjon av settefisk. Det har likevel ikke lyktes MHN å inngå avtaler med eiere av de aktuelle eiendommene som er søkt ekspropriert.

NVE mener det er uheldig at et så omfattende prosjekt er startet opp uten at de privatrettslige forholdene er avklart nærmere. NVE ønsker som hovedregel at tiltakshaver avklarer slike forhold før søknadsprosessen starter opp. I denne saken ble det antatt at SKL hadde det privatrettslige på plass uten at dette ble videre undersøkt. Mangelen på avtale har i ettertid medført stor usikkerhet for både tiltakshaver og grunneiere/rettighetshavere.

NVE skal i henhold til oreigningslova vurdere om fordelene ved tiltaket uten tvil er større enn ulemperne. Anlegget i Fjæra er et av de mest moderne settefiskanleggene i Norge, og skal utnytte en svært begrenset mengde vann til produksjon av store mengder settefisk. Ulempene knyttet til tiltaket gjelder etablering av en overløpsterskel i Rullestadvatnet, samt fraføring av vann fra Håfossen og de rettigheter dette berører.

NVE har etter en samlet vurdering funnet at de samfunnsmessige fordeler ved en produksjon av settefisk i henhold til gjeldende konsesjon, utvilsomt er større enn skader og ulemper som påføres berørte grunneiere og rettighetshavere ved ekspropriasjon av grunn og rettigheter. NVE vurderer at det er nødvendig å ta i bruk ekspropriasjon i dette tilfellet for å kunne ta i bruk gjeldende vassdragskonsesjon til uttak av vann fra Rullestadvatnet til produksjon av settefisk.

Forhåndstiltredelse

Det er også søkt om rett til forhåndstiltredelse etter oreigningslova § 25. Slikt samtykke kan bare gis i særlige tilfeller der det vil være urimelig å vente til skjønnskrav er fremsatt. Marine Harvest Norway AS viser til at anlegget skal forsyne sjølokaliteter med smolt i henhold til fastsatte soner og driftsplaner, og at evt. avbrudd derfor vil kunne få betydelige konsekvenser utover driften av settefiskanlegget.

At selskapet har etablert anlegget og lagt videre planer som medfører at det kan påløpe noe ekstra kostnader, kan etter NVEs syn ikke tillegges avgjørende vekt da dette er en risiko bedriften selv har tatt. Vi kan ikke se at det foreligger særlige forhold som gjør det urimelig å vente til skjønnskrav er fremsatt.

NVE har ikke funnet grunnlag for å gi samtykke til forhåndstiltredelse i denne omgang, men vil kunne vurdere dette på nytt når evt. skjønn er begjært.

Oppsummering og vedtak

NVE har etter en samlet vurdering funnet at samfunnsmessige fordeler som vinnes ved settefiskproduksjon i Fjæra, utvilsomt er større enn skader og ulemper som påføres grunneiere og rettighetshavere ved avståelse av nødvendig grunn og rettigheter.

I medhold av lov om oreigning av fast eiendom av 23.10.1959 § 2 nr. 54 gir NVE herved Marine Harvest Norway AS tillatelse til å kreve nødvendig grunn og rettigheter avstått i Etne kommune, for bygging og drift av inntak i henhold til gjeldende konsesjon for Fjæra settefiskanlegg.

På nåværende tidspunkt finner NVE ikke grunnlag for å samtykke til forhåndstiltredelse etter oreigningsloven § 25 som omsøkt. Når evt. skjønn er begjært kan dette vurderes på nytt.

NVE gir Marine Harvest Norway AS samtykke til ekspropriasjon av nødvendige rettigheter fra gnr. 102 bnr. 3 og gnr. 102 bnr. 4 i Etne kommune for bygging og drift av Fjæra settefiskanlegg, jamfør oreigningsloven § 2 nr. 54.

NVE har på nåværende tidspunkt ikke funnet grunnlag for å samtykke til forhåndstiltredelse etter oreigningsloven § 25, men vil kunne vurdere dette på nytt når skjønn eventuelt er begjært.

Denne avgjørelsen kan påklages til Olje- og energidepartementet innen tre uker fra det tidspunkt underretningen er kommet frem til partene, jamfør forvaltningsloven kapittel VI. En eventuell klage skal være skriftlig, stiles til Olje- og energidepartementet og sendes til NVE. Vi foretrekker elektronisk oversendelse til vår sentrale e-postadresse nve@nve.no.

NVE gjør oppmerksom på at ekspropriasjonstillatelsen faller bort hvis skjønn ikke er begjært innen ett år fra endelig vedtak, jamfør oreigningsloven § 16.

Med hilsen

Rune Flatby
avdelingsdirektør

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

Vedlegg:

Kopi til:

Astrid Severine Rullestad
Edit Sigvor Løyning
Etne kommune
Hege Rullestad Wathne
Martin Rullestad
Ole Johs Rullestad
Peder Rullestad
Per Rullestad
Tollef J Rullestad
Tollef Rullestad